

IN MIJN TUINTJE

Januari-Februari

door G. Houtman te Hoorn

Omdat ik in de afgelopen zomer voor de Waarschuwingsdienst van de Rijkstuinbouwvoorlichtingsdienst vele vlinders moest vangen, kreeg ik van de goede Sint Prikkebeen cadeau.

Maar als ik dit presentje nu aan de muur van mijn kamer zie, kijk ik met enig medelijden naar Prikkebeen. Toch heb ik vroeger zeer van zijn belevenissen genoten en door dik en dun geloof gehecht aan al zijn wonderlijke belevenissen. Maar nu ik dagen achtereen, zonder enige moeite, honderden vlinders ving, rustig slapende in mijn bed, moet ik toch wel denken: „Wat moesten die vlindervangers vroeger hard werken!”

Vlinders vangen in het groot

Nu zet men op tweehonderd meter van zijn huis, rustig tussen de struiken van een fruittuin, een bus, waarop een hoge-druk-kwiklamp en nog enige vernuftige dingen zijn aangebracht, draait als het gaat schemeren het knopje van het licht om en na tien minuten is de omgeving van de bus herschapen in een toverachtig park, fel verlicht door „flood-light”. Elke voorbijganger vraagt zich af, wat voor wonderlijks daar nu weer gebeurt.

Vlinders, die in deze lichtkring, waarvan de straal dertig meter bedraagt, terechtkomen, worden verblind. Ze kunnen niet meer wegvlugten. Langzaam maar zeker naderen ze de voor hen zo gevaarlijke lamp. vliegen nog even rond de lamp, glijden van de lamp in een trechter en door enige openingen in de vangbus. Hierin worden ze onmiddellijk bedwelmend door de damp, die door een mengsel van tetrachloor-aethaan en tetrachloorkoolstof wordt afgegeven.

De volgende morgen komt de moderne Prikkebeen, verzamelt de dode dieren, sorteert, determineert en registreert de vangst. Hij moet er alleen voor zorgen dat hij zelf niet te lang het giftige gasmengsel in-

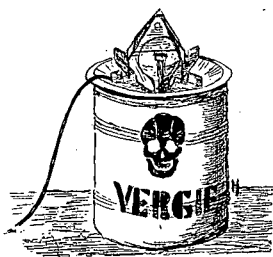

Fig. 2. Het moderne vangapparaat.

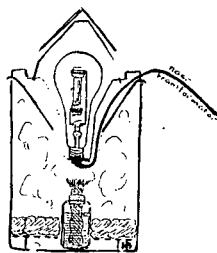

Fig. 3. De vangbus van binnen

ademt. Alle vlindersoorten, die op het licht afkomen, vangt men zo. In Hoorn werden zo bijna tweehonderd soorten grote vlinders, voor een groot deel nachtvlinders, buitgemaakt. Het aantal soorten micro's (kleine vlindertjes) kon ik niet precies vaststellen. Dat was te veel werk voor dit eerste vang-

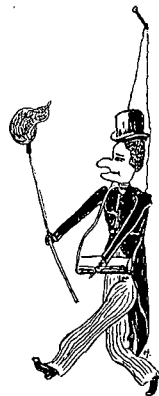

Fig. 1. De ouderwetse manier

seizoen. Maar elke dag werden ten behoeve van de Plantenziektenkundige Dienst en het Instituut voor Plantenziektenkundig Onderzoek precies de vangsten van tien soorten bladrollers, alle schadelijk voor de fruitteelt, nagegaan.

Van twee van deze bladrollers geef ik u de vangstcijfers. Van het schadelijke

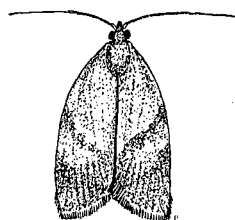

Fig. 4. De schadelijke Capuabladerroller

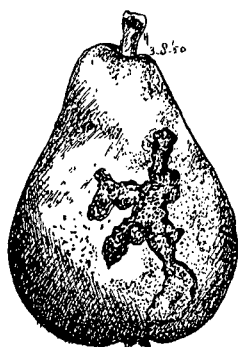

Fig. 5. Hoe het bladrollerrupsje de schil van een peer beschadigt.

fruitmotje (*Enarmonia pomonella* L.), dat de wormstekigheid veroorzaakt, ving ik in de maanden Mei, Juni, Juli, Augustus, September en October resp. 8, 46, 8, 32, 2 en 0 exemplaren. Voor de zo schadelijke Capua-bladerroller (*Adoxophyes orana* F. von R.), die ook jaarlijks voor duizenden guldens fruit vernielt, bedroegen deze cijfers in dezelfde maanden en op dezelfde plaats resp. 0, 334, 4, 294, 976 en 24 vlindertjes. Voor de Waarschuwingsdienst, ingesteld om de telers precies te

vertellen, wanneer ze hun vijanden te lijf moeten gaan, zijn de verkregen vanglampgegevens van zeer groot belang.

Lepidopterologen, opgelet!

Om u enig idee te geven, welke gegevens men verkrijgt, geef ik u een staatje, waarin de vangstcijfers zijn vermeld van vijftien nachtuilen, alle *Agrotis*-soorten. Verwondert u met mij over het grote aantal vlinders, dat 's nachts in mijn tuintje rondvliegt. En dan te bedenken, dat maar ongeveer 10 % van de aanwezige dieren wordt gevangen.

U begrijpt, lezer, dat dit zomerse entomologische werk nu nog steeds voortduurt. Nu vang ik wel geen insecten, maar het opzetten, determineren en rangschikken duurt nog steeds voort. Voor eind Maart moet dit alles klaar zijn. Dan begint de lamp weer te branden.

De eerste bloeiende planten

In Februari en Maart biedt de tuin mij weer vele verrassingen. Bloeiende sneeuwkllokjes, aconietjes en voorjaars-irissen (*Iris reticulata* M. B.) luiden de lente in. Takken van het Chinese klokje (*Forsythia*-soorten), de kale jasmijn (*Jasminum nudiflorum* Lindl.) en de gele kornoelje (*Cornus mas* L.) geven in huis na enige dagen al bloemen.

Let u vooral op de iep (*Ulmus hollandica* Mill. var. *belgica* Rehd.). Verleden jaar, in „Natura” van Mei, heb ik u aangeraden op de „dubbeltjes” te letten. Bekijk u dit jaar de bloemetjes van de iep eens goed. In de eerste helft van Maart staan de bomen in volle bloei. In elk bloemetje kunt u het „dubbeltje” vinden.

En vergeet vooral de els niet. Een bos katjes hoort in het voorjaar in elk huis, ook al geeft het gele stuifmeel wat

Fig. 5. De iep in bloei

rommel. Vier dingen moet u opmerken. De groene bladknoppen staan op steeltjes. De grote zwarte propfen bevatten zaadjes. Verleden jaar waren deze propfen gelijk aan de kleine vrouwelijke katjes, die u nu ziet. In de lange mannelijke katjes vindt u duizenden gele stuifmeelkorrels. Er zijn dus twee soorten katjes, mannelijke en vrouwelijke.

Vangstcijfers van 15 nachtuilen

Naam van de uil ¹⁾	Mei	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Totaal
<i>Agrotis plecta</i> L. (<i>Ochropleura plecta</i> L.)	213	123	5	962	53	—	—	1356
<i>Agrotis exclamationis</i> L.	41	757	678	9	—	—	—	1485
<i>Agrotis rubi</i> View. (<i>Diarsa rubi</i> Vieweg)	197	511	2	2834	103	1	—	3648
<i>Agrotis ypsilon</i> Rott.	—	2	—	6	6	31	—	45
<i>Agrotis c-nigrum</i> L. (<i>Amathes C nigrum</i> L.)	—	70	8	388	1325	162	3	1956
<i>Agrotis putris</i> L. (<i>Axyliia putris</i> L.)	—	89	66	15	—	—	—	170
<i>Agrotis segetum</i> Schiff.	—	29	6	2	5	—	1	43
<i>Agrotis pronuba</i> L. (<i>Triphaena pronuba</i> L.)	—	11	46	1791	129	1	—	1978
<i>Agrotis vestigialis</i> Rott.	—	—	1	2	1	—	—	4
<i>Agrotis nigricans</i> L. (<i>Euxoa nigricans</i> L.)	—	—	—	6	2	—	—	8
<i>Agrotis interjecta</i> Hb. (<i>Triphaena interjecta</i> Hb.)	—	—	—	1	—	—	—	1
<i>Agrotis saucia</i> Hb. (<i>Peridroma saucia</i> Hb.)	1	—	—	—	—	1	—	2
<i>Agrotis xanthographa</i> F. (<i>Amathes xanthographa</i> Schiff.)	—	—	—	28	4	—	—	32
<i>Agrotis janthina</i> Esp. (<i>Triphaena janthina</i> Schiff.)	—	—	—	1	—	—	—	1
<i>Agrotis orbona</i> Hufn. (<i>Triphaena orbona</i> Hufn.)	—	—	—	6	3	—	—	9

¹⁾ De eerste naam is volgens de „Naamlijst” van Oudemans en Snijder van 1902; de eventuele tweede volgens de moderne nomenclatuur van de „Catalogus der Nederlandse Macrolepidoptera” van B. J. Lempke.

Fig. 7

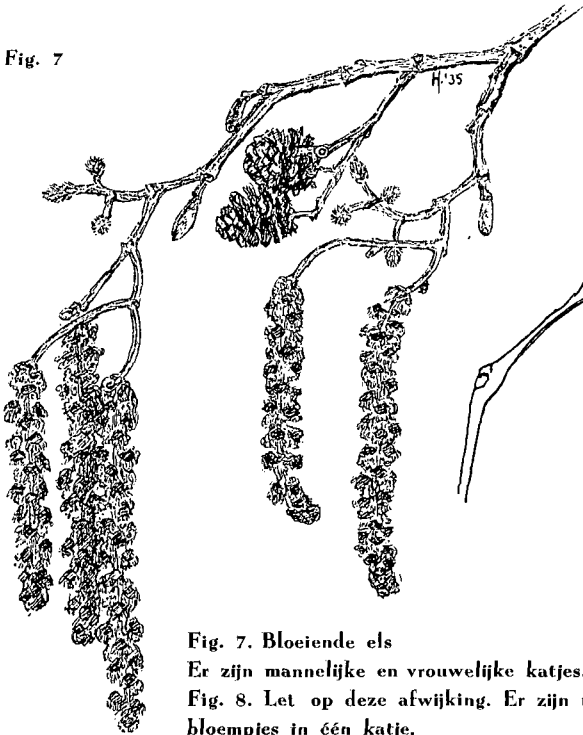

Fig. 7. Bloeiende els

Er zijn mannelijke en vrouwelijke katjes.

Fig. 8

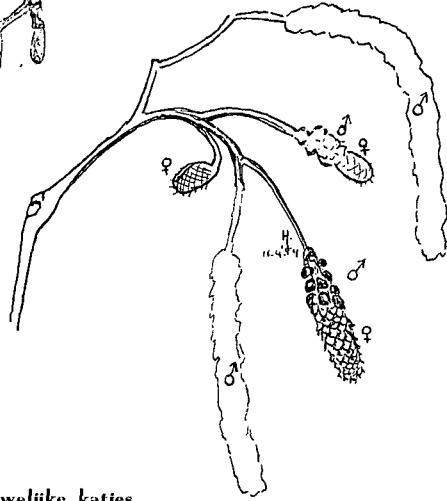

Fig. 8. Let op deze afwijking. Er zijn mannelijke en vrouwelijke bloempjes in één katje.

Nu goed zoeken

In het Maart-nummer van „Natura” van verleden jaar vertelde ik u, dat ik gelezen had dat er van de Witte Els (*Alnus incana* Mnch) katjes waren gevonden, waarvan de bovenste helft mannelijk en de onderste helft vrouwelijk was. Een week nadat ik dit had geschreven, zond een trouwe lezer (deze zijn er!) mij deze afwijkende tweeslachtige katjes, niet van de Witte, maar van de Kleverige of Grauwe els (*Alnus glutinosa* Grtn.). Dit kon ik niet op me laten zitten. Ik ben ook gaan zoeken. Het was niet erg moeilijk. De eerste rij bomen, die ik in Berkhout onder handen nam, leverde al resultaat. Gaat u ook eens zoeken en laat uw kennissen ook eens verbaasd staan over dit „Wonder der Natuur”.

Stookolie-slachtoffers

door E. J. Zeegers.

Evenals andere jaren biedt ook dit jaar ons Noordzeestrand weer het droeve beeld van honderden dode zeevogels. Maar zo erg als de wandelaar het in December 1954 tussen Wijk aan Zee en IJmuiden zag, was het wel nooit: bij tientallen lagen ze in de vloedlijn, letterlijk druipend van de vloeibare, glimmende, pikzwarte massa, als ware iedere vogel stuk voor stuk in een vat met teer gedompeld.